

## *Chronicle • Kronika*

---

# Biological diversity research and ecological education in Lithuania

## The 80th anniversary of Prof. Dr. Habil. Elena ŠAPOKIENĖ

---

A national conference “Biological diversity in Lithuania: status, structure, ecology” dedicated to the 80th anniversary of Elena Šapokienė, a professor of the Department of Biology, took place in the Faculty of Natural Sciences, Vilnius Pedagogical University. Prof. Dr. Habil. Elena Šapokienė is an originator of various environmental initiatives in Lithuania (development of the educational paths in nature, establishment of the nature study and environment protection schools, collections of the protected plants, organization of events on environment protection, etc.), the founder of the environmental clubs “Medumėlė” and “Viola”.

Elena Šapokienė (Valskytė) was born on 16 May 1928 in Pužai village, Tauragė district. In 1950 she graduated from Kelmė secondary school, in 1959 – from Vilnius Pedagogical Institute. In 1951–1960 she worked as a teacher in various schools of Skaudvilė region. From 1961 until her retirement she lectured in Vilnius Pedagogical Institute (currently – Vilnius Pedagogical University) where she delivered courses on plant anatomy and ecology and guided the environmental association. She was a Habilitated Doctor in education science (1993), a professor (1994), a Habilitated Doctor in Daugavpils Pedagogical University (Latvia). Prof. Elena Šapokienė's ecological education concept (1990) and her publications on ecological education emphasize the perception of the environment in its entirety, life-long learning, integration of environmental issues into other subjects, the importance of the interface between

knowledge and everyday life. Prof. Elena Šapokienė successfully realized the ideas of ecological education through lectureship, leading the environment association, supervising the environmental activity of students and pupils. The Professor's former students have been successfully engaged in pedagogical, scientific or environmental activity in various institutions. Professor Elena Šapokienė feels well the pulse of the public life and is always in the vortex of the most important events. Many educators, environmental specialists or scientists have been proud to call the Professor their Great Teacher. Therefore, the Professor's colleagues and followers honoured the hero of the day by presenting their labour fruits in the conference. 36 reports analysing issues of the prevalence and behaviour of plants, animals and microorganisms in nature and anthropogenic environment were introduced, importance of the sustainable development education was stressed during the conference. More than 60 speakers representing 26 educational, scientific and environmental institutions made their reports at the conference. The third volume of selected articles “Biological diversity in Lithuania: status, structure, ecology” (2008) was prepared and published for E. Šapokienė's anniversary. Its 20 articles analyse the results of research on biological diversity and issues of ecological education. Colleagues, friends and followers extend their sincere gratitude to the Professor for the creative and purposeful partnership, wishing her sound health and happy years.

## BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS TYRIMAI IR APLINKOSAUGINIS ŠVIETIMAS LIETUVOJE Prof. habil. dr. Elenos Šapokienės 80-metį minint

---

Vilniaus pedagoginio universiteto (VPU) Gamtos mokslų fakultete (GMF) 2008 m. lapkričio 27 d. įvyko nacionalinė konferencija „Lietuvos biologinė įvairovė: būklė, struktūra, apsauga“. Konferencija, tapusi tradicine, nuo 1995 m. organizuojama kas antri metai. Šiais metais įvykusi konferencija jau yra 8-oji, tačiau ji išskirtinė – skirta Botanikos katedros prof. Elenos Šapokienės 80-mečio jubiliejui.

Prof. habil. dr. Elena Šapokienė yra daugelio aplinkosauginio švietimo iniciatyvų Lietuvoje pradininkė, bendram aplinkosauginiam darbui sutelkė moksleivius, studentus, pedagogus ir mokslininkus.

Elena Šapokienė (Valskytė) gimė 1928 m. gruodžio 16 d. Tauragės apskr. Pužų k. 1950 m. baigė Kelmės vidurinę mokyklą, 1959 metais – Vilniaus pedagoginį institutą.



1 pav. Prof. habil. dr. E. Šapokienė su VPU Rektoriumi akad. A. Gaižučiu ir Utenos apskrities viršininke dr. A. Kaušyliene 8-ojoje nacionalinėje konferencijoje „Lietuvos biologinė įvairovė: būklė, struktūra, apsauga“, skirtoje prof. E. Šapokienės 80-mečio jubiliejui

1951–1960 m. mokytojo Skaudvilės krašto mokyklose. Nuo 1961 m. iki pensijos dėstė Vilniaus pedagoginiame institute (dabar VPU) augalų anatomijos ir gamtos apsaugos kursus, vadovavo gamtos apsaugos draugijai. 1963–1966 m. mokėsi Leningrado A. Gerceno valstybinio instituto aspirantūroje. Habituota edukologijos mokslų daktarė (1993), profesorė (1994), Daugpilio pedagoginio universiteto (Latvija) habilituota daktarė. Aplinkosauginio darbo rezultatus apibendrina leidiniuose: „Gamtos struktūra ir funkcionavimas“ (1980), „Mokomieji ekologiniai takai“ (1986), „Gamtos apsaugos fakultatyvo metodika“ (1987), „Gamtos apsaugos vakarai ir šventės mokyklose“ (1988), „Ekologinio ugdymo sukuriuose“ (1998) ir kituose. Prof. E. Šapokienė aplinkosauginio švietimo tikslus sėkmingai įgyvendino praktikoje, dirbdama dėstyta, vadovaudama gamtos apsaugos draugijai, studentų ir moksleivių aplinkotyriinei veiklai. Profesorės mokiniai sėkmingai dirba pedagoginį, mokslinį ar gamtosauginį darbą įvairiose institucijose.

Profesorės įkurti respublikinis aplinkotyros klubas „Medumėlė“ ir Utenos tarpmokyklinis aplinkotyros klubas „Viola“ savo veikla siekia pažinti bei tausoti gamtos ir kultūros paveldo vertybes, formuoti aplinkai palankią gyvenimą, tęsia profesorės vykdomą aplinkosauginio švietimo idėjų plėtrą mūsų šalyje, įgyvendina mokymosi visą gyvenimą principą. Už aplinkosauginio švietimo sistemos plėtojimą, naujus darbo metodus visų pakopų mokymo įstaigose prof. E. Šapokienė 1996 m. apdovanota Aplinkos apsaugos ministerijos premija, kuri vėliau buvo pavadinta Č. Kudabos premija. Taigi profesorė yra pirmoji šios premijos laureatė. Švietimo ir mokslo ministerijos premijomis profesorės aplinkosauginis darbas įvertintas 1990 ir 1996 m., 1997-aisiais pareiškta LR Prezidento padėka.

Konferencijos kuratorė VPU GMF doc. dr. O. Motiejūnaitė pasveikino konferencijos dalyvius, visų konferencijos dalyvių vardu pasveikino prof. E. Šapokienę garbingo jubiliejaus proga ir paaiškino, kad konferencijoje pranešimus skaitys profesorės mokiniai ir kolegos, juk pedagogui didžiausias jo darbų įvertinimas, džiaugsmas – mokinių pasiekimai. Į konferencijos atidarymą atvyko daug garbingų svečių: VPU Rektorius akad. A. Gaižutis, Utenos apskrities viršininkė dr. A. Kaušyliene, Utenos apskrities viršininko administracijos Tarptautinio bendradarbiavimo ir ryšių su visuomene skyriaus vedėjas R. Trimonis, atstovė spaudai L. Kaminskienė, Utenos savivaldybės administracijos švietimo, sporto ir turizmo skyriaus vyr. specialistas J. Paukštė, Utenos rajono savivaldybės kultūros skyriaus vyr. specialistė Z. Mackevičienė, ŠMM Pagrindinio ir vidurinio ugdymo skyriaus vyr. specialistė J. Nemanienė, VPU Sporto ir sveikatos fakulteto dekanas prof. A. Vilkas, VPU GMF dekanas doc. B. Šalkus ir kt.

VPU Rektorius akad. A. Gaižutis pasveikino konferencijos dalyvius ir palinkėjo visiems kūrybingo darbo, akcentuodamas, kad gamtos tyrimų rezultatų aptarimas, aplinkosaugos problemų nagrinėjimas ir aplinkos būklės gerinimo priemonių plėtra yra nepaprastai aktualūs mūsų visuomenės raidai ir todėl tokio pobūdžio konferencijos labai sveikintinos, nes gamta yra tobulesnė, galingesnė ir didingesnė už žmogaus sukurtą aplinką, gamtininkų darbai itin reikšmingi, nes jie įvairiais būdais padeda atstatyti pažeistą pusiausvyrą gamtoje, pabrėždamas pagarbos ir meilės gamtai ugdymo būtinumą, kad jauną sielą reikia atgręžti į gamtos pasaulį, kuriame jis gali įskaityti daugybę ženklų bei simbolių, susijusių su tobulumu, harmonija, begaline dinamika ir daugeliu kitų dalykų. Rektorius pasidžiaugė prof. E. Šapokienės aplinko-

saugos švietimo veiklos rezultatais, jos aktyviu dalyvavimu tautos gyvenime, kad toks profesionalus, dvasiškai stiprus, žavus, puikus žmogus kaip profesorė ilgą laiką vadovavo gamtos apsaugos draugijai ir tiek daug nuveikė Pedagoginio universiteto labui, padėjo profesorei už atliktus darbus ir palinkėjo jai sveikatos, puikios nuotaikos, nepamiršti Pedagoginio universiteto.

Utenos apskrities viršininė dr. A. Kaušylienė palinkėjo prof. E. Šapokienei niekada nenuleisti rankų, dalijančių šviesą, žinias ir patirtį, būti dvasios milžinu, kuris surūdijusią laimės pasagą visada priverčia spindėti, ir už indėlių Lietuvos švietimui, mokslui, kultūrai ir gamtos apsaugai įteikė Garbės ženklą. Tai jau devintas apdovanojimas, įteikiamas Utenos apskritį savo darbais Lietuvoje ir užsienyje garsinančiai asmenybei.

Prof. E. Šapokiene ir konferencijos dalyvius sveikino mažieji gamtos mylėtojai „Lutučiukai“, kiti svečiai, kolegos ir mokiniai.

Konferencijoje prof. E. Šapokienės ekologinio švietimo veiklą ir jos sąsajas su visuomenės darnaus vystymosi švietimo nuostatomis aptarė „Medumėlės“ klubo pirmininkė, VPU GMF doc. dr. O. Motiejūnaitė. Prof. E. Šapokienės Ekologinio švietimo koncepcijoje (1990, toliau – EŠ) akcentuojama visuminio aplinkos suvokimo, mokymosi visą gyvenimą, EŠ integravimo į įvairius dalykus, žinių ir kasdienio gyvenimo sąsajų svarba. Nurodoma, kad EŠ būdingas kompleksiskumas ir jo įgyvendinimui būtinos įvairios EŠ darbo formos: tarpdalykinės pamokos ir paskaitos, imitaciniai žaidimai, mokomieji ekologiniai takai, kompleksinės ekskursijos, šventės ir vakarai, modeliavimas, kompiuterizacija, ekologinės stovyklos, regioniniai gamtos tyrimo centrai ir kt. Koncepcijoje nurodoma pedagogų kvalifikacijos tobulinimo

EŠ srityje būdai, įvairių sričių pedagogų bendradarbiavimo EŠ veikloje skatinimas, būtinumas siekti, kad EŠ apimtų visas mokymo pakopas. Pagrindines EŠ koncepcijos nuostatas profesorė įgyvendino VPU vadovaudama gamtos apsaugos draugijai, kuri aktyviai dirbo gamtos apsaugos idėjų sklaidos darbu, siekė ne tik perteikti žinias, bet ir ugdyti praktinio darbo gamtoje įgūdžius. Užsiėmimų metu buvo diskutuojama, ieškoma problemų sprendimo būdų, apibendrinami veiklos rezultatai išryškinant jos stiprybes ir silpnybes. Žaismingais metodais atrandama mokymosi nauda ir žavesys. Šios draugijos narių veiklos kryptys buvo labai įvairios ir kiekvienas galėjo pasirinkti mėgiamą veiklos sritį: mokslo tiriamasis darbas, kolekcionavimas ar įvairių renginių (vakaronių, viktorinų, ekskursijų, paskaitų, parodų ir kt.) organizavimas ir aktyvus dalyvavimas juose. Gamtos apsaugos draugijos narių veiklai būdinga partnerystė ir bendradarbiavimas – bendrai veiklai suburiami dėstytojai ir studentai, dažnai bendradarbiauti kviečiami įvairių sričių specialistai. Studentams, aktyviems draugijos nariams, būsimiesiems pedagogams EŠ veikla padėjo išsiugdyti aplinkai palankias nuostatas, paskatino po studijų tolesnį savo gyvenimą susieti su gamtos tyrimais, jos apsauga.

Prof. E. Šapokienės aplinkos apsaugos, ekologinio švietimo veikloje galima išskirti pagrindines kryptis:

1. Gamtos apsaugos paskaitų skaitymas, mokomoji veikla.
2. Programų, metodinės medžiagos mokiniams, studentams ir pedagogams rengimas.
3. Gamtos apsaugos draugijų, būrelių, klubų veikla.
4. Gamtos pažinimo ir apsaugos mokyklų steigimas.
5. Mokslo tiriamasis darbas.
6. Augalų kolekcijų kūrimas.
7. Gamtos apsaugos konferencijų organizavimas.
8. Moksleivių, jaunųjų mokslininkų konkursų rengimas.
9. Pažintinių mokomųjų takų gamtoje kūrimas.
10. Gamtos apsaugos renginiai (olimpiados, seminarai-praktikumai, parodos, viktorinos, ekskursijos, ekspedicijos, vakaronės ir kt.).

Viena aktyviausių gamtos apsaugos grupių buvo retųjų augalų sekcija, kurios nariai kūrė saugomų augalų kolekciją, atliko augalų biologijos, fenologijos tyrimus, ieškojo retųjų augalų augaviečių, skaitė pranešimus konferencijose, kūrė ekologinių takų gamtoje projektus. Vėliau šios sekcijos veikla išaugo į šiuo metu Lietuvoje žinomą respublikinį aplinkotyros klubą „Medumėlė“, kurios nariai aktyviai dirba gamtosauginį darbą savo gyvenamosiose vietose bei periodiškai kartu tobulina aplinkos pažinimo mokėjimus ir gebėjimus. Tai puikus mokymosi visą gyvenimą principo įgyvendinimo, skirtingų kartų



2 pav. Utenos apskr. viršininė dr. A. Kaušylienė įteikia prof. E. Šapokienei Garbės ženklą. Tai jau devintas apdovanojimas, įteikiamas Utenos apskritį savo darbais Lietuvoje ir užsienyje garsinančiai asmenybei

žmonių bendradarbiavimo pažįstant gamtą, aplinkos apsaugos veiklos tęstinumo pabaigus studijas pavyzdys.

Remiantis konceptualių dokumentų analize bei prof. E. Šapokienės ir jos mokinių aplinkosauginėmis nuostatomis, priinama prie išvados, kad ekologinio švietimo koncepcijos ir profesorės gamtosauginės veiklos kryptys adekvačios darnaus vystymosi švietimo idėjoms, tačiau skiriasi jų formuluotės, prioritetai, apimtis. Prof. E. Šapokienė puikiai jaučia visuomenės gyvenimo pulsą ir visada yra svarbiausių įvykių sukuryje.

VPU doc. dr. G. Kmitienė supažindino su Lietuvoje vykdomais augalų anatomijos tyrimais, aptarė šio mokslo perspektyvas Lietuvoje. Pranešime priminė profesorės su studentais atliekamus Lietuvos saugomų augalų auginimo kultūroje, jų biologijos ir anatomijos tyrimus.

Apie edukacinės ir rekreacinės veiklos organizavimo Lietuvos regioniniuose parkuose pasiekimus, problemas ir perspektyvas, gamtos ir kultūros paveldo vertybių apsaugą konferencijos dalyviai supažindino Varnių RP direktorė I. Zimblienė ir Verkių bei Pavilnių RP direktorė V. Petiukonienė. Pranešėjos akcentavo, kad prof. E. Šapokienės parengtos takų gamtoje kūrimo, aplinkosaugos renginių organizavimo metodikos yra aktualios ir taikomos aplinkosaugos švietimo darbe, padėjo profesorei už išugdytus gamtosauginio darbo įgūdžius ir suformuotas aplinkai palankias nuostatas, kūrybingą ir turiningą bendradarbiavimą.

Anykščių regiono aplinkosaugines problemas, biologinės įvairovės apsaugos organizavimo klausimus, silpnybes, galimybes ir vykdomus projektus aplinkos būklei gerinti pristatė Anykščių savivaldybės meras, mokytojas-ekspertas, „Medumėlės“ klubo tarybos narys S. Obelevičius, kuris pabrėžė prof. E. Šapokienės pradėto Lietuvos saugomų augalų kolekcijų kūrimo darbo svarbą ir tęstinumo būtinumą. Prie mokyklos S. Obelevičiaus įkurtas Traupio botanikos daržas (1989 m.) garsina mokyklą ir visą Traupį ne tik Lietuvoje, bet ir pasaulyje: čia mokosi moksleiviai, praktiką atlieka

studentai, būsimieji biologai, dažnai atvyksta ekskursijos iš visos Lietuvos ir užsienio šalių (lankėsi svečiai iš Vokietijos, Amerikos, Suomijos, Anglijos, Australijos, netgi iš Japonijos). Botanikos daržas suskirstytas į keletą skyrių: laukinių augalų sistematinę kolekciją (apie 1000 rūšių), svogūninių gėlių kolekciją (apie 1300 rūšių bei veislių), vaisinių-uoginių augalų kolekciją, kurioje auginama apie 100 rečiau auginamų vaisinių-uoginių augalų rūšių ir veislių, pradedama rinkti liaudies selekcijos senovinių veislių pomologinė kolekcija. Botanikos darže įrengtos kompaktiškos, originalios paparčių ir samanų kolekcijos, gėlių laikrodis, genetikos skyrius, kuriame surinkta apie 100 margalapių, netipiškos spalvos žiedais žydinčių, parazitinių bei pusiau parazitinių augalų rūšių, yra vandens ir pelkių augalų kolekcijos. Botanikos daržas – atversta žaliaji knyga įvairaus amžiaus žmonėms.

K. Obelevičius (VDU Kauno botanikos sodas) pristatė surastą vienintelę Lietuvoje augalų bendriją su gana gausiai joje augančia *Hydrocotyle vulgaris* rūšimi. *Hydrocotyle vulgaris* augvietė rasta Kaišiadorių rajone, Karčiupio miško pievoje. Augalų bendrija su *Hydrocotyle vulgaris* yra svarbi gamtosauginiu požiūriu, todėl teritoriją autorius rekomendavo kuo skubiau įtraukti į saugomų teritorijų sąrašą. Broliai Sigutis ir Kęstutis Obelevičiai yra prof. E. Šapokienės mokiniai ir jos darbų tęsėjai. Pranešimuose jie akcentavo profesorės vykdomo aplinkosauginio švietimo svarbą asmenybės ugdymui siekiant aplinkai palankios gyvensenos formavimo, visuminio požiūrio į aplinkoje vykstančius procesus, atsakomybės už savo veiksmus suvokimo.

Dr. A. Paškevičius (Botanikos institutas) pranešime „Mielės ir mieliagrybiai žmogų supančioje aplinkoje“ konstatavo, kad žmogų supančioje aplinkoje dažniausiai identifikuojamos patogeninės mielių rūšys, kurios priklauso *Candida*, *Geotrichum*, *Rhodotorula* gentims. Išaiškinta, kad augalinės kilmės substratus ir dirvožemį kolonizuoja įvairių sistematiinių grupių mielės. Vykdam tyrimus pranešėjas nuo šių substratų



3 pav. Konferencijoje „Lietuvos biologinė įvairovė: būklė, struktūra, apsauga“, skirtoje prof. E. Šapokienės 80-mečio jubiliejui, pranešimus skaitė profesorės kolegos ir mokiniai. Pranešimą skaito Varnių regioninio parko direktorė I. Zimblienė, konferencijos kuratorė – VPU Botanikos katedros doc. dr. Ona Motiejūnaitė. Buvo surengta prof. E. Šapokienės gamtosauginės veiklos nuotraukų paroda

išskyrė ir identifiko 30 rūšių mielių, kurios priklausė *Candida*, *Geotrichum*, *Rhodotorula*, *Rhodosporidium*, *Lipomyces*, *Saccharomyces*, *Debaryomyces* ir *Metschnikowia* gentims. Tyrimų rezultatai parodė, kad išskirtos mielės pasižymi plačiu anglies šaltinių asimiliacijos ir fermentacijos spektru, tai leidžia jiems nesunkiai prisitaikyti prie įvairios kilmės substratų.

Konferencijoje savo atliktų tyrimų rezultatus plačiai pristatė pastaraisiais metais itin sėkmingai dirbę entomologai: išaiškino naujas vabzdžių rūšis, surado daug naujų jų radimviečių. Naujais duomenimis papildytas Čepkelių gamtinio rezervato mažųjų gaubtagalvių (*Nepticulidae*) taksonominis sąrašas: iš Čepkelių rezervate išaiškintų 37 mažųjų gaubtagalvių rūšių, rasta naujų – 10 (E. Anisimov, prof. habil. dr. R. Stonis). Vilniaus universiteto Ekologijos instituto mokslininkai dr. P. Ivinskis, dr. J. Rimšaitė, A. Meržijevskis pristatė Purviškių telmologinio draustinio vabalų (Coleoptera) įvairovės tyrimus: 2007 m. draustinyje buvo surinkta 1498 vabalai, priklausantys 96 rūšims ir 15 šeimų. Purvyno ežere sugauti 308, priklausantys 2 vabalų šeimoms ir 16 rūšių. Purviškiečio telmologiniame draustinyje daugumą rastų vabalų rūšių sudarė žygių (40), dusių (19) ir trumpasparnių (11) šeimų atstovai. VPU doc. dr. A. Diškus su bendraautoriais (A. Navickaitė, K. Lensbergaitė) pristatė naujus duomenis apie Vilkaviškio rajono Nepticulidae fauną ir trofinius ryšius. Šie mokslininkai 2004–2006 m. tyrimais išaiškino 4 naujas gentis, kurioms priskiriamos 38 mažųjų gaubtagalvių rūšys iš Lietuvoje žinomų 73 rūšių. Identifikuotos rūšys trofiniais ryšiais yra susijusios su 8 mitybinių augalų šeimomis. Akmenės rajone pirmą kartą buvo išaiškintos 34 mažųjų gaubtagalvių (*Nepticulidae*) rūšys, priklausančios *Stigmella*, *Ectoedemia* ir *Fomoria* gentims, iš jų 5 yra Lietuvoje labai retos mažųjų gaubtagalvių rūšys. Nustatyti aptiktų rūšių mitybiniai ryšiai bei išskirtos mitybinių augalų šeimos, su kuriomis trofiškai susiję daugiausiai *Nepticulidae* rūšių. Išaiškinti 6 nauji Lietuvos *Nepticulidae* rūšims būdingi mitybiniai augalai: *Salix alba* L. (*Stigmella nivenburgensis*, *S. salicis*, *S. obliquella*); *Pyrus communis* L. (*Stigmella oxyacanthella*); *Prunus* sp. (*Stigmella oxyacanthella*); *Ulmus laevis* Pall. (*Stigmella lemniscella*); *Fragaria vesca* L. (*Stigmella splendidissima*); *Betula humilis* Schrank (*Stigmella betulicola*). B. Paulavičiūtė (VDU) pristatė naujus duomenis apie 24 Elachistidae drugių rūšių paplitimą: Akmenės, Kaišiadorių, Kauno, Šakių, Tauragės, Varėnos, Vilniaus rajonuose ir Kuršių nerijoje, kuriuose nustatyta 13 retų Elachistidae šeimos drugių rūšių. Iš jų 4 rūšys *Perittia herrichiella*, *Elachista exactella*, *E. kilmunella*, *E. serricornis* yra labai retos Lietuvos teritorijoje. Autorė, apibendrinusi tyrimų duomenis, nurodė, kad išaiškinta 15 naujų radimviečių Lietuvoje 7 retoms Elachistidae šeimos drugių rūšims: *Perittia herrichiella*, *Elachista anserinella*, *E. distigmatella*, *E. humilis*, *E. pomerana*, *E. subnigrella*, *E. utionella*. Prof. V. Sruoga (VPU) pranešime akcentavo, kad nors Lietuvos mažųjų žolinukų faunos taksonominė sudėtis artima europinės faunos sudėčiai, tačiau išsiskiria *Elachista* genties *Elachista pogentis* vyravimu, Lietuvos mažųjų žolinukų faunoje vyrauja *E. bifas-*

*ciella* ir *E. bedellella* rūšių grupių rūšys, toliau vykdant tyrimus Lietuvoje dar galima tikėtis nedidelio *E. triseriatella* ir *E. bifasciella* rūšių grupių apimties padidėjimo.

Įspūdingą pranešimą apie Kosta Rikos (Centrinė Amerika) biologinę įvairovę, pateikiant kai kuriuos reikšmingiausius pavyzdžius apie regione aptiktų augalų ir įvairių gyvūnų (žinduolių, paukščių, roplių, varliagyvių, vabzdžių) rūšių skaičių parengė prof. habil. dr. R. Stonis (VPU) ir dr. D. R. Davis (Smithsonian Institution, Washington, USA). Deja, mokslininkams teko išvykti į Meksiką, todėl pranešimą pagal parengtą medžiagą įdomiai perskaitė biologijos specialybės magistrantės A. Navickaitė ir K. Špakovskaja. Šis atvejis – puikus dėstytojų ir studentų bendradarbiavimo pavyzdys. Pranešime buvo naujai interpretuojami entomologinių tyrimų, kuriuos Neotropinės srities šalyse atliko tarptautinė mokslininkų grupė, duomenys: Kosta Rikoje išaiškintos 24 baltųjų gaubtagalvių (Insecta, Lepidoptera, Opostegidae) rūšys, iš kurių 22 – naujos mokslui. Daugiau nei pusė visų Kosta Rikoje registruotų gaubtagalvių rūšių (13) šiuo metu yra žinomos tik iš Centrinės Amerikos (iš jų 12 – vien iš Kosta Rikos). Likusios rūšys gali būti suskirstytos dar į kitas 3 chorologines grupes: 1) rūšys, kurių arealai driekiasi nuo Centrinės Amerikos iki Pietų Amerikos (7 rūšys); 2) rūšys, kurių arealai driekiasi nuo Centrinės Amerikos iki Karibų salų (2 rūšys); 3) rūšys, kurioms būdingi arealai visame Neotropiniame regione (2 rūšys). Remiantis Kosta Rikoje aptiktų baltųjų gaubtagalvių rūšių geografinio paplitimo analize, išskirtos 4 chorologinės Opostegidae grupės; vyrauja rūšys, kurios šiuo metu žinomos kaip Kosta Rikos endemai (50 % šalies faunos).

Įvairių Lietuvos mokslo ir studijų institucijų mokslininkai, mokyklų mokytojai, Lietuvos jaunųjų gamtininkų centro atstovai apibendrino bendradarbiavimo su prof. E. Šapokiene rezultatus, akcentavo jos iniciatyva vykdomas aplinkosauginės veiklos kryptis. Ne vienas Lietuvos pedagogas, gamtos apsaugos specialistas ar mokslininkas didžiuodamasis profesore vadina savo Didžiąją Mokytoją. Taigi konferencijoje profesorės kolegos ir mokiniai pagerbė Jubiliatę pristatydami savo darbų rezultatus. Konferencijoje buvo pristatyti 36 pranešimai, kuriuose nagrinėjami augalų, gyvūnų ir mikroorganizmų paplitimo, funkcionavimo gamtoje ir antropogeninėje aplinkoje klausimai, akcentuojama darnaus vystymosi švietimo reikšmė. Konferencijai pranešimus parengė 60 pranešėjų, atstovaujančių 26 mokslo, mokymo, aplinkos apsaugos institucijoms.

Parengtas ir išleistas prof. E. Šapokienės jubiliejui skirtas mokslinių straipsnių rinkinys „Lietuvos biologinė įvairovė: būklė, struktūra, apsauga“ (2008. T. III), kuriame Lietuvos biologinės įvairovės tyrimų rezultatai, aplinkosauginio švietimo klausimai nagrinėjami 20 straipsnių.

Kolegos, bičiuliai, mokiniai taria nuoširdų ačiū Profesorėi už kūrybingą ir turiningą partnerystę, linki sveikatos ir ilgiausių metų.

Ona MOTIEJŪNAITĖ  
Vilniaus pedagoginis universitetas